

บทที่ 3

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทย

3.1 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ระบบอัตราแลกเปลี่ยน แบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange-Rate System) และระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Flexible Exchange-Rate System) อย่างไรก็ตามทั้งสองระบบต่างมีข้อบกพร่องด้วยกัน ทั้งนี้เพราะเป็นระบบที่ค่อนข้างสุดขั้ว ดังนั้นในปัจจุบันไม่มีประเทศไหนใช้ทั้งสองระบบนี้แล้ว หากแต่ผ่อนคลายของระบบอัตราแลกเปลี่ยนทั้งสอง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจุบันมีระบบอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้นอีก 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่แบบยืดหยุ่น และอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบจัดการ จึงสรุปได้ว่า ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

3.1.1 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed Exchange Rate System)

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ซึ่งมีค่าเสมอภาคตายตัว อัตราแลกเปลี่ยนจะเคลื่อนไหวได้ภายในขอบเขตแคบๆ จากค่าเสมอภาค (par value) เป็นระบบที่มีกฎระเบียบที่บังคับให้ธนาคารชาติหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ซึ่งมีข้อแตกต่างจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนอื่น ที่ธนาคารชาติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้อุบายพินิจในการจัดการกับตลาดปริวรรตตามที่เห็นสมควร ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) เป็นต้นแบบของระบบอัตราแลกเปลี่ยนประเภทนี้ ต่อมาได้ถูกยกเลิกไป เนื่องจากเป็นระบบที่ไม่ยืดหยุ่น เนื่องจากว่าประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบนี้จะสร้างเงินขึ้นมาได้ต้องมีปริมาณทองคำหนุนหลังอยู่ตามที่ได้ประกาศ และต้องยินยอมให้ใครก็ตามที่ถือเงินของประเทศตนสามารถมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ ระบบนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศและการพัฒนาประเทศ เพราะปริมาณเงินไม่ได้ขยายตัวไปตามปริมาณการค้าและการลงทุน หากแต่ขยายตัวไปตามปริมาณทองคำ ซึ่งถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

3.1.2 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบยึดหยุ่น (Modified Fixed Exchange Rate System)

ข้อบกพร่องของระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่แบบ Gold Standard ที่ไม่ยึดหยุ่นต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศทำให้ทุกประเทศยกเลิกใช้ระบบนี้ แม้ในปัจจุบันไม่มีประเทศไหนใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่แบบ Gold Standard แต่ยังมีข้อดีของระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการมีเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบ Gold Standard มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ตัวอย่างของระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่มีตัดแปลงแล้ว เช่น ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคณะกรรมการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน (Currency Board System) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงิน (Basket of Currencies) ระบบ European Monetary System และระบบ Bretton Woods เป็นต้น

3.1.3 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบจัดการ (Managed Floating Exchange Rate System)

เป็นระบบที่เกิดจากการปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบเคลื่อนไหวเสรี กล่าวคือเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่มีค่าเสมอภาคตายตัว แต่ปล่อยให้อุปสงค์และอุปทานของเงินสกุลนั้นทำงานได้ในระดับหนึ่ง โดยที่ธนาคารกลางของประเทศเข้าไปแทรกแซงเพื่อจำกัดขนาดและความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นจุดด้อยของระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวอย่างเสรี ระบบนี้จึงใช้กันแพร่หลายทั่วโลก รวมทั้งระบบอัตราแลกเปลี่ยนของไทยในปัจจุบันจัดอยู่ในระบบนี้

3.1.4 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวอย่างเสรี (Freely Floating Exchange Rate system)

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวขึ้นลงอย่างเสรี ภายใต้ระบบนี้ อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลใด ๆ จะเคลื่อนไหวตามอุปสงค์และอุปทานของเงินตราสกุลนั้นๆ โดยธนาคารกลางจะไม่มี การแทรกแซง ในอดีตมีใช้ระบบนี้ในระยะสั้น ๆ ในประเทศแถบยุโรปช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ทั้งนี้เพราะมีข้อเสียหลายประการ ที่สำคัญคือ ค่าอัตราแลกเปลี่ยนจะผันผวนขึ้นลงตลอดเวลาตามอุปสงค์และอุปทาน ทำให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปด้วยความยากลำบาก และธนาคารชาติไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงตลาดปริวรรตเงินตราได้ เป็นผลให้นโยบายการเงินไม่มีประสิทธิภาพที่จะใช้เพื่อแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย และปริมาณเงิน

3.1.5 ข้อดีของระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะสนับสนุนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ และเป็นสิ่งที่นักธุรกิจต้องการ กล่าวคือนักธุรกิจและนักลงทุนไม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในเรื่องการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน การวางแผนดำเนินงานเป็นไปโดยสะดวกต้นทุนในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศลดลง เนื่องจากมีความแน่นอนหรือมีความเสี่ยงน้อย จึงไม่จำเป็นต้องเสียค่าคุ้มครองความเสี่ยง เช่น การซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า ช่วยให้รัฐบาลสามารถควบคุมปัญหาเงินเฟ้อที่อาจเกิดจากการเสื่อมค่าของเงินได้ (imported inflation)

3.1.6 ข้อเสียของระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

กรณี กำหนดค่าอัตราแลกเปลี่ยนสูงเกินไป (over value) จะทำให้ราคาสินค้านำเข้าถูกเกินไป ขณะที่ราคาสินค้าออกจะแพงเกินไป ลักษณะเช่นนี้จะมีผลทำให้ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดลดลงได้ในกรณีที่กำหนดค่าเงินสูงเกินไป อาจถูกโจมตีค่าเงินจากนักเก็งกำไรทั้งภายในและต่างประเทศได้ ถ้าหากเงื่อนไขอื่น ๆ เอื้ออำนวย ซึ่งได้แก่ เงินทุนสำรองระหว่างประเทศมีน้อย ตลาดเงินของประเทศเชื่อมโยงกับตลาดเงินระหว่างประเทศ (ไม่มีการควบคุมตลาดปริวรรตเงินตรา) และกรณีที่กระแสเงินตราต่างประเทศ (cash flow) ซึ่งวัดจากดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลมากภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เมื่อเกิดปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดหรือดุลการชำระเงิน อัตราแลกเปลี่ยนไม่สามารถเป็นกลไกช่วยในการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลได้ ซึ่งตรงข้ามกับการปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว อัตราแลกเปลี่ยนจะช่วยในการปรับตัวโดยผ่านขบวนการที่อัตราแลกเปลี่ยนเสื่อมค่า (depreciate)

3.1.7 ข้อดีของระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบเคลื่อนไหวอย่างเสรี

- 1) อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวช่วยให้มีการปรับดุลบัญชีเดินสะพัดหรือดุลบัญชีการชำระเงินได้
- 2) ธนาคารกลางไม่จำเป็นต้องดำรงทุนสำรองระหว่างประเทศไว้เป็นจำนวนมากเพื่อปกป้องค่าเงิน
- 3) ไม่ต้องกังวลเรื่องการโจมตีค่าเงิน

3.1.8 ข้อเสียของระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบเคลื่อนไหวย่างเสรี

ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว มีข้อเสียที่สำคัญคืออัตราแลกเปลี่ยนจะผันผวนขึ้นลงไปตามอุปสงค์และอุปทาน รวมทั้งการเก็งกำไร ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ เพราะจะทำให้เกิดกำไรหรือขาดทุนได้จากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนนโยบายในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจของภาครัฐมีประสิทธิภาพลดลง เช่น การควบคุมภาวะเงินเฟ้อ เป็นต้น

3.2 วิวัฒนาการของระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของประเทศไทย

1) ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง การค้าระหว่างประเทศของไทยอยู่ในระดับต่ำ ตลาดการเงินระหว่างประเทศยังไม่แพร่หลาย ประเทศไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่โดยผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินปอนด์สเตอร์ลิงของอังกฤษเพียงสกุลเดียวในอัตรา 1 ปอนด์สเตอร์ลิงเท่ากับ 11 บาท

2) เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2488 เงินสำรองเงินตราในส่วนที่เป็นเงินเยนญี่ปุ่นหมดค่าลง ทองคำที่ฝากไว้ในประเทศญี่ปุ่นถูกยึด เนื่องจากประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มผู้แพ้สงคราม ประเทศไทยต้องประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูง ขณะเดียวกันกับที่ประเทศต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อมาบูรณะฟื้นฟูประเทศ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในช่วงนี้มีความผันผวนมาก เกิดตลาดมืด รัฐบาลไม่สามารถควบคุมให้อัตราแลกเปลี่ยนให้มีเสถียรภาพได้ ในปี 2490 จึงได้หันมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่แบบหลายอัตรา (Multiple Fixed-Exchange Rates) โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนทางการไว้ที่ 1 ปอนด์สเตอร์ลิง เท่ากับ 40 บาท และสำหรับอัตราแลกเปลี่ยนกับดอลลาร์สหรัฐ กำหนดไว้ที่ 100 บาท เท่ากับ 10.075 ดอลลาร์สหรัฐ และต่อมาในวันที่ 27 กันยายน 2492 เปลี่ยนเป็น 35 บาท ต่อ 1 ปอนด์สเตอร์ลิง และ 12.50 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราถูกยกเลิกในปี 2498 ทั้งนี้เพราะ ค่าของเงินบาททางการสูงเกินจริง ทำให้การส่งออกของไทยลดลง และขาดดุลการค้าสูงขึ้น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ พร้อมทั้งอัตราเงินเฟ้อสูงขึ้น

3) หลังจากยกเลิกระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่หลายอัตราแล้ว รัฐบาลไทยได้เข้าร่วมระบบการเงินของ IMF คือ Bretton Woods System โดยดำเนินการจัดตั้งกองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Equalization Fund) และเทียบค่าเงินบาทกับทองคำตามหลักของสัญญาว่าด้วยการเงินระหว่างประเทศของ Bretton Woods ในอัตรา 1 บาท ต่อทองคำบริสุทธิ์ 0.06019 กรัม และกำหนดอัตรากลางระหว่างเงินบาทกับเงินปอนด์สเตอร์ลิงและดอลลาร์ สหรัฐ ไว้ 60 บาท ต่อ 1 ปอนด์สเตอร์ลิง และ 100 บาท ต่อ 6.72 ดอลลาร์

4) เมื่อระบบ Bretton Woods ถูกยกเลิกในปี 2514 ประเทศไทยยังคงผูกค่าเงินบาทไว้กับดอลลาร์สหรัฐเหมือนเดิม โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนที่ 20.80 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันของสินค้าออกของไทย และช่วยเสริมสร้างดุลการค้าและดุลการชำระเงินให้ดีขึ้น เนื่องจากหลังจากปี 2514 ค่าเงินดอลลาร์ลดค่าลงเรื่อย ๆ และเมื่อประเทศไทยยังคงผูกค่าเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐในระดับเดิม จึงเท่ากับไทยลดค่าเงินเทียบกับสกุลอื่น ต่อมาในปี 2516 เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 ระบบเศรษฐกิจไทยประสบปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาดุลภายในและภายนอกเริ่มก่อตัวและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นในปี 2521 ไทยจึงยกเลิกการกำหนดค่าเสมอภาคของบาทกับดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้เพื่อรักษาค่าเงินบาทให้มีเสถียรภาพไม่ให้ตกต่ำตามค่าของดอลลาร์จนเกินควร

5) เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2521 ประเทศไทยประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบ ตะกร้าเงิน (Basket of currencies) ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยกำหนดค่าเงินบาท โดยเทียบกับกลุ่มเงินสกุลต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อระบบการค้าและเศรษฐกิจของไทยจำนวน 7 สกุล คือ ดอลลาร์สหรัฐ ปอนด์สเตอร์ลิงค์ มาร์ค เยน ริงกิตมาเลเชีย ดอลลาร์สิงคโปร์ และดอลลาร์ฮ่องกง การเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวถือว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเพราะนอกจากจะปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนของไทยให้สอดคล้องกับที่ประเทศอื่นๆ ส่วนใหญ่แล้ว ยังทำให้ค่าเงินบาทไม่ผูกติดกับเงินสกุลดอลลาร์อย่างเดียว จึงมีความยืดหยุ่น และสะท้อนถึงภาวะดุลการชำระเงินที่แท้จริงของประเทศ พร้อมกันนี้ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนวิธีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ จากเดิมที่ให้กองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเป็นผู้กำหนดแต่เพียงผู้เดียวมาเป็นการร่วมกับธนาคารพาณิชย์ กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน หรือที่เรียกว่า Daily Fixing โดยให้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวันและกำหนดจำนวนที่ต้องการแลกเปลี่ยน (เดิมทุนรักษาระดับเป็นผู้กำหนดแต่เพียงผู้เดียว และให้แลกเปลี่ยนโดยไม่จำกัดจำนวน) เมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน ครั้งที่สองปี 2522 ประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอก ความเชื่อมั่นในเงินบาทลดลง เกิดการเก็งกำไรว่าเงินบาทต้องลดค่าลง ระบบ Daily Fixing ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหา เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2524 จึงได้ยกเลิกระบบตะกร้าเงินและระบบ Daily Fixing

6) ในช่วงปี 2524-2527 ประเทศไทยหันกลับมาใช้ระบบเดิมคือให้กองทุนรักษาระดับฯ กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแต่เพียงผู้เดียว และในทางปฏิบัติผูกค่าเงินบาทไว้กับค่าดอลลาร์สหรัฐค่อนข้างคงที่

7) ตั้งแต่ปี 2525 และ 2526 ระบบเศรษฐกิจไทยเริ่มฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว ขณะที่ดอลลาร์สหรัฐแข็งตัวขึ้นอย่างเป็นประวัติการณ์ เงินบาทที่ผูกกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ จึงแข็งตัวขึ้นเมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น ๆ โดยเฉพาะเงินมาร์คและเงินปอนด์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงหลังจากกลางปี 2527 ค่า

ของเงินบาทได้สูงขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับเงินสกุลสำคัญ ทางการศึกษาแล้วเห็นว่า ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้อยู่เป็นระบบที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ทำให้เกิดผลเสียต่อดุลการค้า ทางการศึกษาจึงได้ประกาศปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2527 ซึ่งมีสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

1) ปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนให้เป็นระบบที่ผูกค่าเงินบาทไว้กับกลุ่มเงินตราของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย แทนที่จะผูกไว้กับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ อย่างเดียว และให้ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเป็นผู้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างอัตราซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐ ของทุนรักษาระดับ กับธนาคารพาณิชย์

2) เนื่องจากตามระบบใหม่จำเป็นต้องปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมก่อน ทุนรักษาระดับฯ จึงได้ประกาศอัตราแลกเปลี่ยนไว้ที่ 27 บาท ต่อดอลลาร์สหรัฐ เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2527 เป็นผลให้เงินบาทลดค่าลงร้อยละ 15 เมื่อเทียบกับดอลลาร์ สหรัฐ

ในการดำเนินการรักษาเสถียรภาพของเงินบาทตามระบบการแลกเปลี่ยนที่ปรับปรุงใหม่นี้ ทุนรักษาระดับฯ จะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐ ในแต่ละวัน โดยคำนึงถึงปัจจัยสามประการ คือ

1) ค่าเฉลี่ยของเงินสกุลต่างๆ ของประเทศที่เป็นคู่ค้าสำคัญของประเทศไทย ซึ่งเป็นสกุลเงินที่อยู่ในกลุ่มหรือ "ตะกร้า" (basket) ของสกุลเงินที่นำมาสร้างเป็นดัชนีค่าเงินบาท สูตรของตะกร้าเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด โดยมีสัดส่วนระหว่างเงินดอลลาร์ต่อเงินสกุลอื่นๆ ที่ 80 : 20

2) ปริมาณการซื้อขายเงินดอลลาร์ สหรัฐ ในตลาดในแต่ละวันในระยะที่ผ่านมา

3) ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะด้านการส่งออกและนำเข้าและระดับราคาสินค้าภายในประเทศ

การที่น่าปัจจัยที่ 2 และ 3 เข้ามาพิจารณาร่วมในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน เพราะการเปลี่ยนแปลงเงินสกุลต่าง ๆ ที่อยู่ในตะกร้า เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ นอกประเทศไทย ซึ่งไม่ได้สะท้อนให้เห็นภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเหตุนี้ ในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนในแต่ละวันจึงนำปัจจัยดังกล่าวมาพิจารณา ดังนั้น ตั้งแต่เดือน พ.ย. 2527 จนถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ประเทศไทยหันกลับมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ผูกค่าเงินไว้กับกลุ่มเงินตราต่างประเทศ (basket of currencies)

8) เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ประเทศไทยประกาศยกเลิกระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงินแล้วหันมาใช้ระบบลอยตัวกึ่งจัดการ (Managed Float) โดยปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่าง

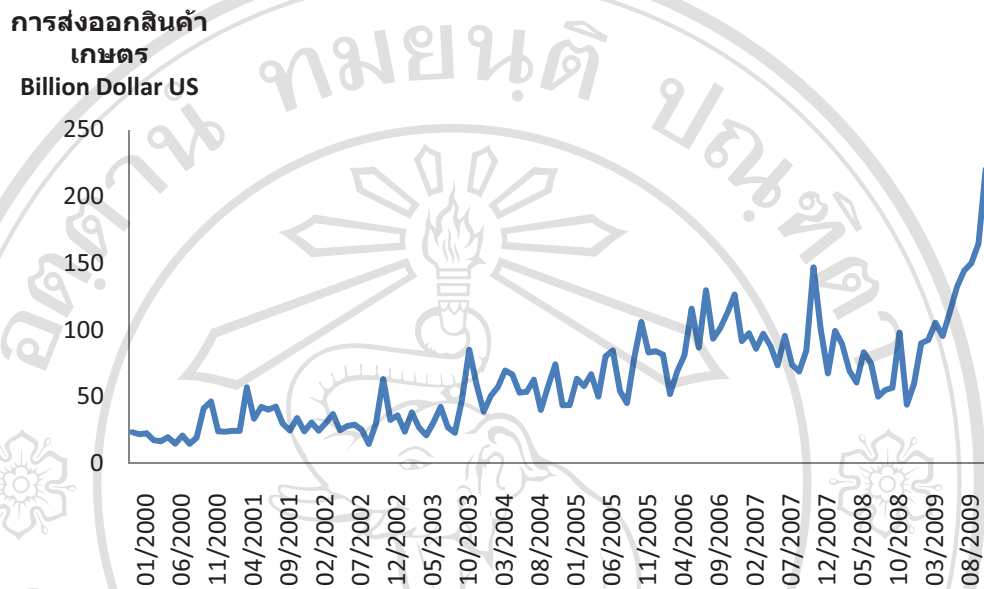
เงินบาทกับดอลลาร์สหรัฐเป็นไปตามอุปสงค์ และ อุปทาน โดยที่ธนาคารชาติจะเข้าไปแทรกแซง น้อยที่สุดและจะกระทำเมื่อจำเป็น สาเหตุที่รัฐบาลไทยประกาศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนระบบนี้ เพราะเศรษฐกิจไทยประสบปัญหาหลายๆ เริ่มจากวิกฤตอสังหาริมทรัพย์ วิกฤตสถาบันการเงินที่เกิดจากการขยายสินเชื่อมากเกินไปและกระจุกตัวในภาคอสังหาริมทรัพย์ เกิดภาวะหนี้เสีย การส่งออกตกต่ำ ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลในระดับที่สูง ทำให้เจ้าหน้าที่ต่างชาติขาดความเชื่อมั่น มีการโจมตีค่าเงินบาทหลายครั้ง จนเงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดต่ำลงในระดับที่วิกฤต ธนาคารแห่งประเทศไทยพิจารณาเห็นว่า ภายใต้ระบบตะกร้าเงินค่าเงินบาทไม่ได้สะท้อนให้เห็นภาพที่แท้จริง และอัตราแลกเปลี่ยนมีแนวโน้มจะมีค่าเกินจริง (over value) ซึ่งนำไปสู่การใช้จ่ายดอลลาร์อย่างฟุ่มเฟือย และนำไปสู่การเก็งกำไรในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นเพื่อปรับให้อัตราแลกเปลี่ยนยึดหยุ่นไปตามสภาพที่เป็นจริงพร้อมกับรักษาเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ (ปริมาณดอลลาร์สหรัฐ) ซึ่งเหลืออยู่น้อย

3.3 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทย

การส่งออกของแต่ละประเทศจะขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติของประเทศคู่ค้า ราคาสินค้าส่งออก ราคาสินค้าของประเทศคู่แข่ง ต้นทุนการผลิตสินค้า ภาวะเศรษฐกิจโลก และอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลที่ใช้ในการซื้อขายสินค้าระหว่างกัน หากปัจจัยด้านต้นทุนในการผลิต ราคาในการส่งออกปรับตัวเพิ่มขึ้นก็จะทำให้การส่งออกสินค้านั้นปรับตัวลดลง แต่หากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ รายได้ของประเทศคู่ค้าและราคาสินค้าของประเทศคู่แข่งปรับตัวดีขึ้น ก็ย่อมจะทำให้ประเทศสามารถส่งออกได้มากขึ้น

3.3.1 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังประเทศจีน

รูปที่ 3.1 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังประเทศจีน

ที่มา จากการคำนวณ

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วโดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีน มาจาก 3 แหล่งใหญ่ คือ การบริโภค การค้าต่างประเทศ และการลงทุนในทรัพย์สินถาวรนอกจากนั้นพบว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่นำเข้าสินค้าเกษตรของไทยเป็นอันดับที่ 1 และมีแนวโน้มเป็นประเทศที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกในอนาคต สินค้าเกษตรที่จีนนำเข้าจากไทยได้แก่ ยางพารา, ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง, กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง, ข้าว, ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง, พลาสติกแช่เย็น แช่แข็ง, ตะพาน้ำ, กล้วยไม้และเครื่องเทศสมุนไพร เป็นต้น

จากรูปที่ 3.1 ประเทศจีนมีการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทยสูงขึ้นทุกปี แม้ว่าในช่วงกลางปี พ.ศ.2549 ถึงช่วงต้นปี พ.ศ.2552 จะมีแนวโน้มการนำเข้าลดลง แต่พบว่าหลังจากนั้นก็กลับมีแนวโน้มการนำเข้าสูงมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากไทยอาศัยโอกาสการเปิดเสรี FTA โดยเฉพาะการเปิดเขตเสรีภายใต้ความตกลงระหว่างอาเซียนกับจีน แต่อย่างไรก็ตามการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังจีนยังประสบปัญหาเนื่องจากมาตรฐานการตรวจสอบสินค้าผักผลไม้นำเข้าของจีน ที่มีความเข้มงวดสูง และใช้เวลาในการขอใบอนุญาตและตรวจสอบสินค้านาน รวมไปถึงค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่แต่ละมณฑลของจีนยังกำหนดไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้กฎระเบียบที่เข้มงวด ในการขอใบอนุญาต

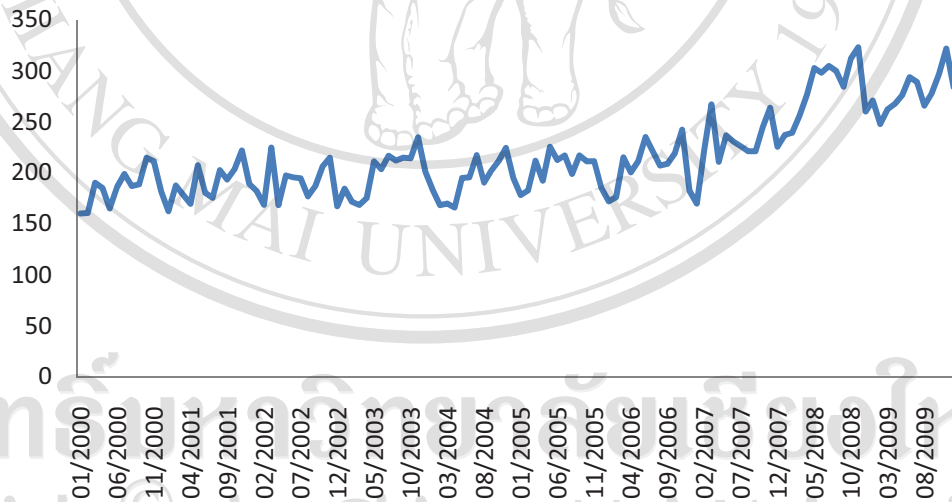

นำเข้าของผู้ประกอบการจีน ไม่ยึดหยุ่นในสิทธิการใช้ใบอนุญาต โดยจีนกำหนดให้ใบอนุญาตนำเข้าผลไม้ (Import Permit) เฉพาะชาวจีนเท่านั้น ทำให้ผู้ส่งออกไทยต้องส่งเอกสารทั้งหมด ที่เกี่ยวกับการนำเข้าให้ชาวจีนที่มีใบอนุญาต เป็นผู้ดำเนินการเท่านั้น นอกจากนี้ผู้นำเข้าจะต้องได้รับใบอนุญาตนำเข้าผลไม้แยกแต่ละชนิด/ประเภทจาก รัฐบาลปักกิ่งเท่านั้น ไม่สามารถใช้ร่วมกันได้ ซึ่งไทยขอให้จีนพิจารณาขยายระยะเวลาของการได้รับอนุญาตเป็น 1 ปี และการจัดตั้งบริษัทเพื่อดำเนินธุรกิจในประเทศจีนของผู้ประกอบการไทย ในปัจจุบันทางการจีน กำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำสำหรับชาวต่างชาติไว้สูงถึง 500,000 หยวน (ประมาณ 2.5 ล้านบาท) ทำให้นักลงทุนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าไปดำเนินธุรกิจได้ ขณะที่ทางการไทยกำหนดไว้ในอัตราที่ต่ำกว่ากันมากคือ ประมาณ 500,000 บาทเท่านั้น

3.3.2 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังประเทศญี่ปุ่น

รูปที่ 3.2 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังประเทศญี่ปุ่น

การส่งออกสินค้า
เกษตร
Billion Dollar US

ที่มา จากการคำนวณ

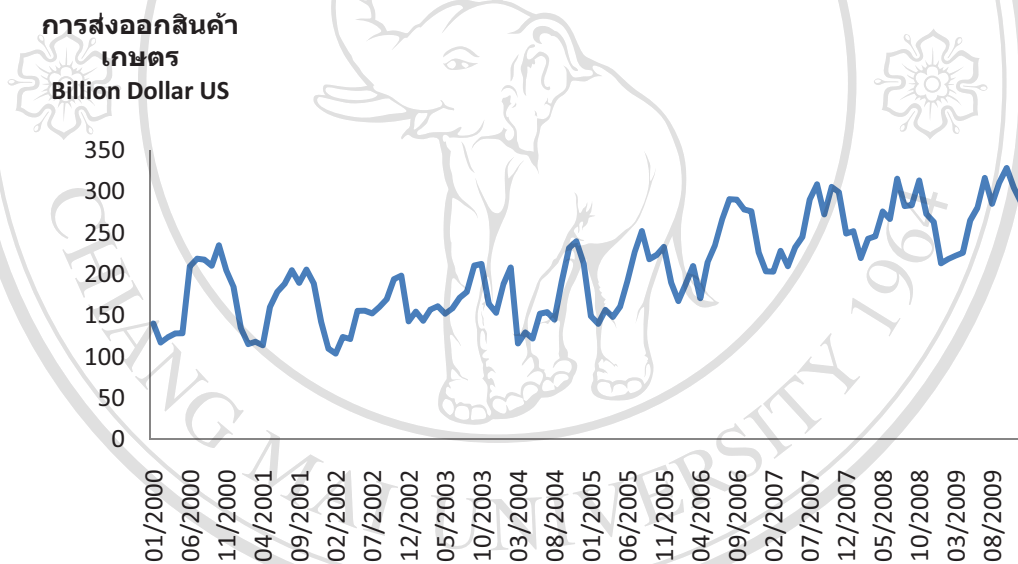
ประเทศญี่ปุ่นถือเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของโลก ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจโลกดำเนินไปได้ กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้นของญี่ปุ่นในปี พ.ศ.2550 พบว่า มีมูลค่าสูงเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา (CIA World Factbook, 2010) และยังเป็นประเทศที่นำเข้าสินค้าเกษตรของไทยเป็นอันดับ 2 สินค้าเกษตรที่ญี่ปุ่น

นำเข้าจากไทยได้แก่ ยางพารา, ไม้แปรรูป, กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง, ข้าว, เนื้อปลาสดแช่เย็น แช่แข็ง, ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง, ปลาหมึกสดแช่เย็น แช่แข็ง, กล้วยไม้และผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง เป็นต้น

จากรูปที่ 3.2 จะเห็นว่า ประเทศญี่ปุ่นมีการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทยสูงขึ้นทุกปี แม้ว่าในช่วงต้นปี พ.ศ.2550 จะมีการนำเข้าลดลง แต่มีแนวโน้มว่าในอนาคตจะมีการนำเข้าสูงขึ้น อย่างไรก็ตามความผันผวนของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรเกิดจากญี่ปุ่นประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอย และประสบกับภัยธรรมชาติอยู่บ่อยครั้ง

3.3.3 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา

รูปที่ 3.3 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา จากการคำนวณ

เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาเป็นเศรษฐกิจระดับชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีอัตราผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2551 กว่า 14.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ อัตราผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศคิดเป็นร้อยละ 15 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ (International Monetary Fund, 2009) ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่นำเข้าสินค้าเกษตรของไทยเป็นอันดับ 3 สินค้าเกษตรที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากไทยได้แก่ กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง, ข้าว, ยางพารา, ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง, ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง, เนื้อปลาสดแช่เย็น แช่แข็ง, กล้วยไม้, เมล็ดฝักสำหรับเพาะปลูก, ถั่วเขียวผิวมัน, ฝักสดแช่เย็น แช่แข็งและเครื่องเทศสมุนไพร เป็นต้น

รูปที่ 3.3 จะเห็นว่า ประเทศสหรัฐอเมริกามีการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทยสูงขึ้นทุกปี แม้ว่าจะมีความผันผวนเกิดขึ้นตลอดระยะเวลา 10 ปี แต่มีแนวโน้มว่าในอนาคตจะมีการนำเข้าสูงขึ้น ภายหลังจากเหตุการณ์วินาศกรรมในปี พ.ศ.2544 เศรษฐกิจของสหรัฐฯ เกิดการชะลอตัวและมีการเข้มงวดด้านการนำเข้าสินค้า รวมไปถึงการมุ่งระดมทุนไปยังการสงครามของรัฐบาลสหรัฐฯ ทำให้เกิดความผันผวนในภาคการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยไปยังตลาดสหรัฐฯ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved